UITGAVE VAN HUIZE 'VALCKENBOSCH'
KERSTMIS 2020

22ste jaargang nr. 4

COLOFON:

REDACTIE:
Jolanda Gevers Leuven
Hanna Kok
Marieke Moens
Yvonne van de Staaij

KOPIJDATUM PAASNUMMER:
1 maart 2021

REDACTIEADRES:
Huize 'Valckenbosch'
Van Tetslaan 2
3707 VD ZEIST
E-mail: jargl@xs4all.nl

VAN DE REDACTIE

Al vier weken lang leven we naar Kerstmis toe. Buiten wordt het steeds donkerder, binnen proberen we het licht helder te laten branden. Dit jaar is het toeleven naar Kerstmis anders dan in andere jaren, veel van wat toen gebeurde kan dit jaar niet. Dus hebben we in Valckenvlucht een paar teksten en beelden van de kerstspelen opgenomen die we dit jaar missen. Over de adventstijd schreven Ger Jue, Marieke Moens en Christiane Voit. Floor van de Voet vertelt over een kerstwens die Rudolf Steiner aan Ita Wegman gaf. De Luciatraditie die in Zweden in ere wordt gehouden en het lied van Olaf Åsteson dat uit Noorwegen komt en waarin over de 12 Heilige Nachten wordt gesproken, komen aan bod. Yvonne van de Staaij bracht engelen in.
Deze tijd, kort voor het einde van het jaar, is de tijd van terugkijken en plannen maken voor het nieuwe jaar. Bij mensen die kort voor hun dood staan, kan dat ook gebeuren. Gerjan Wijers, de priester, vertelt hierover.

Dit is ook het moment om al degenen die aan Valckenvlucht meewerkten te bedanken: de bedenkers, schrijvers en degenen die de eindcorrectie doet.

Als laatste willen wij u allen gezegende kerstdagen en een harmonieus nieuw jaar toewensen.

'Met devotie worden wij als herders, maar met de regel van de innerlijke rust stijgen wij op naar de staat van koningen'

Karl König

Stil nu…

Stil nu, zo klinkt het met advent,
geen leegte, maar het maakt attent
op de ruimte die ontstaat,
een poort die helder licht doorlaat.
Licht dat een vermoeden wakker maakt,
dat dat licht ons allen raakt.
Jullie daar en wij hier,
communie door een kleine kier.
Ja, de kracht die daar vanuit gaat
en ons nimmer eenzaam laat
maakt het leven steeds iets lichter
en het doorgaan doelgerichter.
Het verlangen neemt steeds toe,
daar te komen, wanneer…… hoe?
Als die poort zal opengaan
zullen wij daar allen staan.

Stil nu,…… Stil nu!

Ger Jue, vrijwilliger

Poort van een Noorse staafkerk

KERSTMIS

Op 24 december 1924 gaf Rudolf Steiner een kerstwens aan Ita Wegman[1] die begint met de woorden:

> *'Eine Brücke ist der Mensch*
> *zwischen dem Vergangenen*
> *und dem Sein der Zukunft.'*

Tja, een brug bouwen, dat is misschien wel het duidelijkste beeld van Kerstmis. Want de dagen rond 24 december zijn al ver voor Christus 'feestdagen'. Bijzondere dagen die gevierd werden in de oude religies. Daar vierde men de zonnewende. Na de donkere tijd brak het groeien van het licht weer aan als de zon in de 'Steenbok' kwam te staan (zoals u weet, maakt de zon elk jaar een complete ronde 'door' de sterrenbeelden van de dierenriem). Elk jaar werd dat gevierd en elk jaar kwam het licht en werd het ook weer donker en zo werd het weten van licht en donker steeds minder; het werkelijke licht dat in Perzië en Egypte nog bewust werd aangesproken, leefde in de Romeinse tijd niet meer.

[1] Ita Wegman, Nederlands arts en medewerkster van Rudolf Steiner.

En toen gebeurde het. Voor velen onbewust en niet bemerkt, werd het begin gemaakt van de brug die ons allemaal weer met het blijven van het licht kan verbinden, niet alleen voor een half jaar, maar voor altijd.
Natuurlijk is de geboorte de eerste pijler van die brug. De doop in de Jordaan, de drie jaren werkzaamheid van Christus op aarde, Pasen en Pinksteren horen erbij, want een brug moet sterk en dragend zijn. Dat is hij ook geworden voor heel veel mensen in de loop van 20 eeuwen. Maar zonder dat immens grote wonder van de kerstnacht had al het andere niet kunnen gebeuren. Het is niet voor niets dat in die nacht de engelen hun vreugdelied zongen, zodat de herders het konden horen en het wonder konden zien! En dat een nieuwe ster met ongekend helder licht kon verschijnen.
Een oud Nederlands kerstlied zingt het ook:

't Licht dezer wereld is reddend geboren
't Woord dat door d'eeuwen bij God was werd vlees.

Het begin is gemaakt als geschenk voor ons, maar niet alleen maar een 'kerstcadeautje', een kiem, die bij ons, door ons moet groeien, zodat het kerstlicht in ons tot paaslicht kan worden. (Gelukkig mogen we het ieder jaar opnieuw proberen. Van kerstlicht tot zielelicht.)

Ik wens u allen een goede Kerst en een nieuw jaar waarin weer een stuk van die brug voor de toekomst gebouwd kan worden.

Floor van de Voet

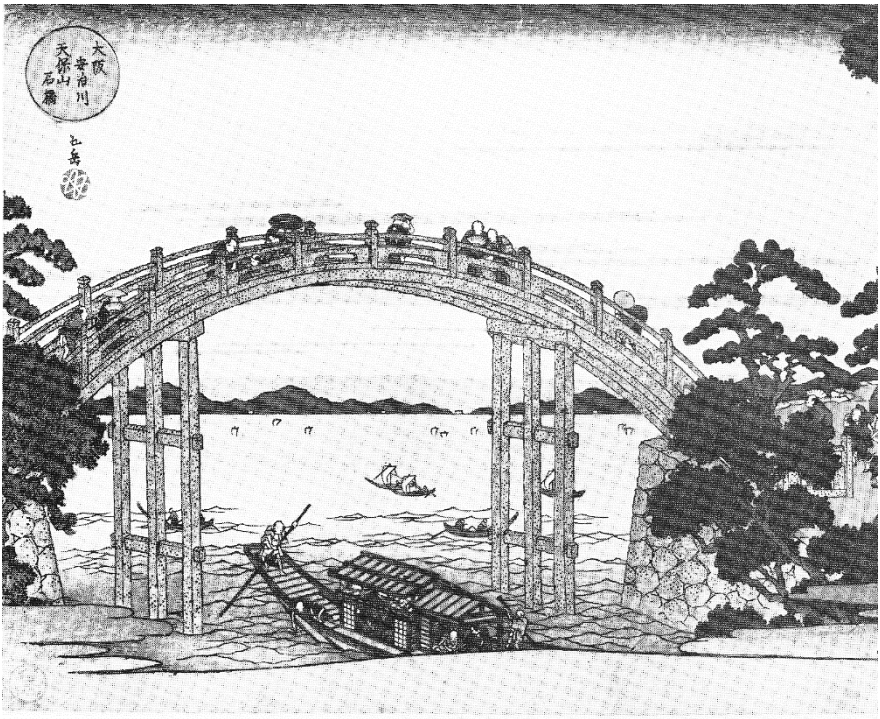

Brug door de Japanse schilder Hokusai

KERSTLIED

Weer is de stille nacht gekomen,
De heil'ge nacht van 't oude lied:
Wat met de vroegste kinderdromen
In 't diepst der ziel werd opgenomen,
Gaat in geen tijd'lijkheid te niet.

Der kleur'ge kaarsen doodstil branden
Weerkaatst het glanzend spiegelvlak;
Flauw lichten de besneeuwde landen
En zacht verklinken langs de wanden
De woorden die de engel sprak.
Zoals soms een oud fresco even
Doorschemert op de kloostermuur,
Schijnt hier het lang verleden leven
Van 't ouderhuis ons weer te omgeven
In dit verstilde avonduur.

Van alle paden moe gelopen

Vindt vrede alleen die dit hervindt;

Hier splijt het werelduister open

En kan 't vertwijfelend hart weer hopen

En wordt ten tweede male kind.

J.A. Rispens

Kind met kaarsen, door Lita Vuerhard, oud-bewoner

DE ADVENTSTUIN

Dit jaar viel de 1e Advent op zondag 29 november.

'Advent is de tijd van het toeleven naar het Kerstfeest en de geboorte van Jezus Christus. Het is een soort 'zwangerschap', een periode van inkeer, verstilling en vertraging. Traditioneel wordt er vanaf begin december op iedere zondag een kaars aangestoken, tot er vier kaarsen branden in de adventskrans.

Een andere opbouw is bij de eerste kaars (zondag) enkele stenen/mineralen neerleggen, bij de tweede zondag iets plantaardigs, bij de derde zondag enkele (speelgoed)dieren, en bij de 4de zondag een mens (Kerststal). Zo weerspiegelen de vier weken voor Kerst ook de vier natuurrijken en de volgorde van de schepping.'

(informatie met dank aan Maarten Moens)

Op de Vrije Scholen en in de kerk van de Christengemeenschap lopen jonge kinderen de zogenaamde adventstuin. Een bijzonder indrukwekkend moment voor eenieder die het meemaakt. Ik zelf heb daar heerlijke herinneringen aan: als jong

kind op school en in de kerk en veel later weer op school maar dan met dochterlief.

Kinderen en ouders komen bij elkaar in een grote verduisterde ruimte, waar een geurende spiraal van dennengroen ligt. In het midden brandt één grote kaars. De ruimte wordt alleen verlicht door die ene kaarsvlam. De kinderen krijgen een appel met een gouden ster en een klein kaarsje erin. En, terwijl er zachtjes adventsliederen worden gezongen of op de lier gespeeld, lopen de kinderen een voor een door de adventsspiraal naar het middelpunt waar zij hun kaarsje aansteken aan de grote kaars en voorzichtig teruglopen. Onderweg zetten ze dan hun lichtje langs de spiraal neer. Langzaam licht de Adventstuin helemaal op. Een passend slotlied wordt gezongen met elkaar, een laatste blik op al die kaarsjes en iedereen vertrekt met een zekere ingetogenheid naar huis.

Ik ben nu 61 jaar, maar dat alleen lopen door die geurende dennennaaldenspiraal met in de handen zo een kaarsje, heel voorzichtig, voelend hoe belangrijk het was om het kaarsje brandend te houden, recht te houden, de anderen die naar je keken… die verstilde ingetogen sfeer erbij… dat ben ik nooit vergeten en doet me nog altijd glimlachen. Gelukkig heb ik het nog een paar jaar mee mogen maken met onze dochter op haar

school omdat ik daar in het ouderkoortje zat en zong op deze bijeenkomst. Andere ouders zullen het nooit meemaken…

Op de school van dochterlief verzamelden de klassen in de zaal en ging er per klas één leerling het licht halen bij de kaars in het middelpunt. Hier stond bij deze school een prachtige engelenfiguur die de kaarsen met een mooi gebaar aanstak. Ook werd er tijdens het lopen gespeeld op de grote lier. Zo ontstond er ook een mooie verstilling in de ruimte. En ja, gelukkig mocht dochterlief ook een keertje lopen, want tja, je zit nu eenmaal niet 25 jaar op een basisschool, dus niet alle leerlingen kunnen deze bijzondere ervaring in het adventstuintje beleven.

Donker wordt de aarde, duister overal
Maar ons hart beware 't licht dat blijven zal
Dat het helder strale, lichten mag heel ver
Dan zal eens de aarde worden tot een ster

En het lied:

Donker is de aarde, de bomen zijn nu kaal.
Voor 't kwaad bewaard'ons dapp're Michaël
D'heilige Sint Maarten, Hij schonk ons offerkracht
D'heilige Advent is nu gekomen en heel de wereld wacht…
Nicolaas wil helpen een beter mens te zijn.

Opdat het Kerstlicht strale in onze harten rein

Ik wens u veel lichtjes toe in deze, op vele fronten, donkere tijden.

Maar ons hart beware 't licht dat blijven zal !

Met lichte groet van Marieke Moens

ADVENT

Vanochtend bleef het lang mistig. Een grijs gordijn hing in de lucht, hulde alles in honderd-en-een grijze tinten; een geheimzinnige sfeer hangt boven de aarde, geen hemel te zien.
Wintervogels zoals de keep, de bonte specht en groenling bezoeken nu onze tuin – natuurlijk ook de vele mezen: zwartkop, kool- en pimpelmees en af en toe een kuifmees. Ze doen zich te goed aan de vetbollen en het strooivoer. Verder is het heel stil. Meer en meer trekt onze blik naar binnen. Vroeg in de middag gaan de gordijnen al weer dicht. Het is de tijd die zwanger gaat van de verwachting van het terugkerend licht, iets wat geboren wil worden.

Het woord *Advent* komt uit het Latijn en betekent aankomen. Vier weken mogen we gebruiken om aan te komen bij de wedergeboorte van het licht, een nieuwe schepping. De adventstijd kan een hulp zijn om stil te staan bij: "Hoe gaat schepping in zijn werk? Hoe is al het zichtbare ontstaan?" Dat is het grote kosmische tableau. Hoe kan ik ideeën omzetten in werkelijkheid? Dat is mijn microkosmos.

Ik neem mijn jaarfeestentafel te hulp. Week na week verschijnen er symbolen voor de vier planetaire stadia die wij als mensheid doorlopen: eerst is er leegte, open ruimte: een blauwe doek ligt op de tafel. Open ruimte voor ideeën. Dan denk ik aan het begin van onze ontstaansgeschiedenis, aan het begin der tijden: "Laat ons mensen maken, naar ons beeld, naar onze gelij kenis" (Gen. 1: 26). Dat is alleen nog maar een gedachte. Een enkel klein lichtje brandt in een blauwe kaarsenhouder: de scheiding van licht en duister. Er ontstaat een klein beetje warmte. Een steen ligt er als representant van het minerale, de eerste fysiek tastbare wereld. Ideeën hebben vormkracht nodig. Die schenkt de minerale wereld ons.

In de week daarop volgt een plant. Een laatste rozenknop uit de tuin staat als representant voor al het levende, dat zich verheft boven de zwaartekracht. In deze adventsweek valt ook de dag van de Heilige Barbara[2]. Het is de dag dat er een takje van een fruitboom (appel of kers) geplukt wordt. Op mijn tafel staat een forsythia takje. De kleine knopjes staan gespannen

[2]Hl. Barbara (273 – 306 uit Nicomedië, Turkije) is een van de 14 noodhelpers, ze zou bijzonder helpen bij allerlei ziektes en aandoeningen, bij brand, bliksem en plotselinge dood; patroonheilige van mijnwerkers; gedenkdag 4 dec.

van levenskracht. Hopelijk gaat die met zijn tere bloemetjes met kerst open.

Op het moment dat ik dit schrijf, moet de 3de adventszondag nog komen. Dit jaar valt deze samen met de dag van de Heilige Lucia[3]. Op deze dag zet ik een schaapje erbij en het ezeltje, representanten voor het dierenrijk. Er komt beweging in de schepping. "De aarde brenge levende zielen voort, naar haren aard, vee en kruipend, en wild gedierte der aarde naar zijnen aard" (Gen. 1: 24). De bezieling voegt zich bij het scheppende.

Op de vierde zondag komt de mens erbij. Bij mij is dat dan de herder die voor de kudde schapen zorgt – want het ezeltje vergezelt met spoed Maria die hoogzwanger is en die met haar Jozef al onderweg is op een boekenplankje elders in de kamer, om op tijd met kerstavond onder de kerstboom in de stal aan te komen. "God schiep de mens naar zijn beeld, naar het beeld van God schiep Hij hem; man-vrouw schiep Hij ze. En God zegende hen… en God zag al wat Hij gemaakt had en ziet, het was zeer

[3] Hl. Lucia (287 – 304 uit Syracuse, Italië) is patroonheilige van de blinden; gedenkdag 13 dec.

goed" (Gen. 1: 27 + 31). De mens met zijn eigen kwaliteiten voegt zich bij het wordende. In de nacht voor de kerstdag leg ik dan het kindje in de kribbe als symbool voor de menselijke ik-kwaliteit: teer, kwetsbaar en jong. Vol hoop en grenzeloos vertrouwen kijkt het me ieder jaar opnieuw weer aan.

Christiane Voit, geestelijk verzorger

HET LUCIAFEEST

Het Luciafeest is een typisch Zweeds lichtfeest dat op 13 december, de naamdag van Sint-Lucia, wordt gevierd. In Zweden markeert het Luciafeest het begin van de kerstperiode.

Op de dag van Sint-Lucia vertegenwoordigt het jongste meisje in huis Lucia. Ze is gekleed in een witte jurk (die staat voor maagdelijkheid en reinheid) met een rode band om haar middel en draagt een kaarsenkroon op haar hoofd (symbool van het licht). Ze wekt de huisgenoten met warme drank en het speciale saffraanbrood, terwijl ze het Lucia-lied zingt:

'Wij groeten, wij groeten,
hier komt de Lucia bruid
Haar lichtkroon draagt zij
het wilde vuur uit.
Zij kan nu velen brengen
brood van helder geel saffraan,
want sterrenkind'ren dragen
steeds nieuw brood voor haar aan.'

Het Joelfeest

De oude Germanen vierden lang vóór de komst van het christendom het Joelfeest. Het feest begon aan het begin van de winter, op 21 december met de langste nacht en kortste dag - we noemen dat de winterzonnewende of wintersolstitium. Drie dagen na de winterzonnewende wordt nu op 24 december de kerstnacht gevierd.

Hoewel de geleerden het over de afleiding van het woord Joel niet eens zijn, lijkt de betekenis van 'wiel' het meest voor de hand liggend. De gedachte daarbij is dat na het wintersolstitium de zon, na enkele dagen op hetzelfde punt te zijn gebleven, weer in beweging lijkt te komen. Het Zweedse en Deense woord voor wiel, *hjul*, is vrijwel identiek aan de naam van het Midwinterfeest.

Het begin van de winter was in heel Europa een belangrijk moment in het jaar. De laatste oogst was binnen, er werd geslacht, wat nodig was om de winter door te komen en de geesten van overledenen werden geacht terug te keren naar hun voormalige woonplaats. In het oude volksgeloof werd algemeen aangenomen dat de geesten in het begin van de winter verschijnen en

pas na het solstitium weer vertrekken, hoewel ze ook daarna op bepaalde hoogtijdagen waarschijnlijk nog aanwezig zijn.

Het Joelfeest speelde in Noord-Europa, waar de winters langer, kouder en donkerder zijn, een grotere rol dan in het zuiden. Naarmate men verder naar het noorden gaat, komt de zon in de winter minder hoog boven de horizon. Boven de poolcirkel verdwijnt de zon zelfs enkele dagen of weken.
Alle Indo-Europese volkeren vierden rond het wintersolstitium een groot, uitbundig feest dat gewoonlijk een aantal dagen duurde.
Nog steeds wordt in delen van Scandinavië een 12-daags Joelfeest gevierd. Nog steeds wordt de periode van 26 december tot 6 januari in Noord-Duitsland *Zwölften* genoemd, terwijl men meer naar het zuiden spreekt van *Zwölf Nächte* of *Zwölf heilige Tage*. Yule wordt in het Engels nog steeds gebruikt om het Kerstfeest mee aan te duiden.

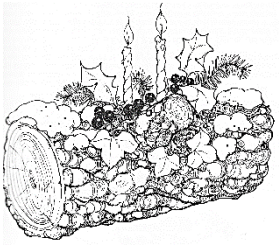

Yule-log (houtblok voor het kerstvuur)

Kerstmis

Met Kerst zingen wij het lied *Midden in de winternacht ging de hemel open…* een bijzondere gebeurtenis, die zich niet beperkt tot één nacht maar die nog twaalf nachten omvat: de heilige nachten tussen Kerst en Driekoningen. Het woord heilig betekent 'heel worden'.

Het getal twaalf heeft een bijzondere symboliek. Het lijkt alsof het getal 12 alles rond/heel maakt. Denk aan 12 maanden als een héél jaar, 12 dierenriemtekens, 12 zintuigen, 2 x 12 cijfers op de klok, 12 apostelen, 12 deugden.

De twaalf Heilige Nachten, die volgen op de kerstnacht, laten het zonnejaar van 365 dagen – waarop onze moderne telling is gebaseerd – aansluiten op het maanjaar van twaalf 'maanmaanden' – 354 dagen. Hoewel we ons weinig meer richten op het maanjaar en de invloed van de maan, komen we deze toch in ons leven tegen. Denk bijvoorbeeld aan eb en vloed, de duur van de zwangerschap, de menstruatiecyclus. De maanomloop, de tijd van volle maan tot volle maan, bedraagt 29,5 dagen. Twaalf keer 29,5 dagen is 354 dagen.

Wat kun je met die 'extra' dagen doen? We zouden ze kunnen zien als geschenk om tijd te nemen om terug te kijken, om stil te staan en vooruit te kijken.

De jaarwisseling valt precies in het midden van deze kersttijd, die duurt van de nacht van de herders tot aan de dag van de drie koningen. Onze twee kerstdagen behoren nog tot het oude jaar. Het kerstfeest heeft iets van een terugblik. Aan het eind van de 12 Heilige nachten komt dan het feest van Driekoningen en de doop in de Jordaan dat in het nieuwe jaar valt. Het feest van Driekoningen en de Doop in de Jordaan kijkt vooruit.

Deze terug- en vooruitblik worden gesymboliseerd door Janus. In de Romeinse mythologie was Janus de god van het begin en het einde, van het openen en het sluiten, van in- en uitgang. Het Latijnse woord *janua* betekent deur. Daarom draagt ook de maand januari deze naam; Janus kijkt terug en vooruit.

EEN PAAR HOOGTEPUNTEN UIT HET KERSTSPEL

Illustraties Lilian van der Stap

Toen het woord wierdt vervult so God verkondight had

Quam daer een enghel snel van naome Gabriël

Tot Nazaret die stad, int land Galilea;

Teener maecht Maria, God hem henen sendt.

Was met Josef ondertroud, geen man en heeft bekend.

Keyser Augustus teersten liet, beschryven elck in syn gebiet,

Dies Josef synd uyt Davids stam, is opgegaen nae Judeam.

Maria joncfrou toogh mit hem tot syne stadt, hiet Betlehem

En als sy quamen tsaem daer by,

Maria's soon dien baerde sy.

God gheef u goên dach lief kindeken,

Syter gegroet lief Jesuken!

Ghy die syt coninck boven al

Geboren, gelaeft in een schaemelen stal;

Ick bringh u, coninck, een wolligh lam,

Verschoont dattic niet met meerders en quam.

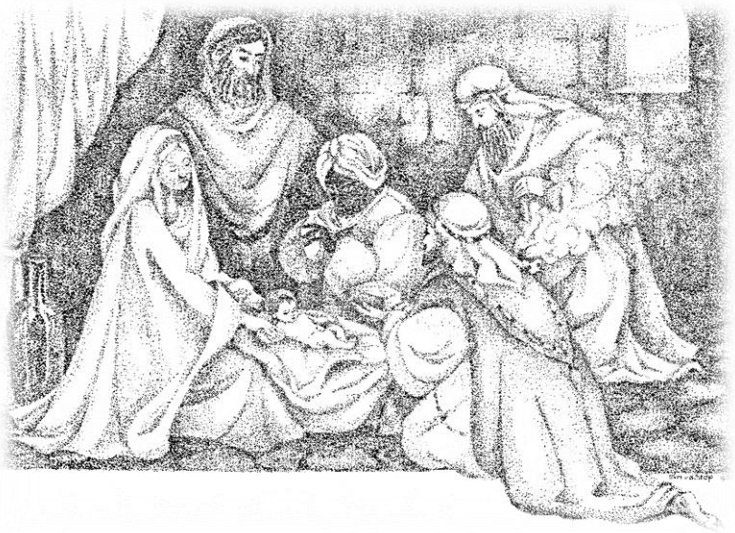

Gegroet syt ghy o heiligh kint,

Gelooft sy got dattic u vindt,

Van verre reyse comen wy

U ane treffen te reghter ty.

Ic wil u offeren 't rode gout

Ic bid my in genae behoudt

HET DROOMLIED VAN OLAF ÅSTESON

Het Droomlied is een oud lied, waarvan de tekst in dichtvorm is overgeleverd. In het Droomlied vertelt Olaf Åsteson van zijn droom die hij tijdens de dertien heilige nachten had. Deze 'dertien heilige nachtentijd' was ook in vóórchristelijke tijden al een bijzondere tijd en een tijd van inwijdingen. De vóórchristelijke inwijdingen verliepen onder leiding van een ingewijde of priester. In dit droomlied wordt gesproken van een inwijdingsweg die Olaf zonder hulp van anderen gaat en wijst op een inwijding die pas in de na-christelijke tijd mogelijk was. Een weg die de mens alleen kan gaan, doordat de christuskracht al in hem werkt.

Omstreeks 1850 werd door dominee Landstad in een eenzaam dal in het Noorse Telemarken uit de mond van de bevolking het "Droomlied van Olaf Åsteson" opgetekend. Dat lied beschreef Olaf Åstesons tocht door de sterrenwereld en wat hij daar zag en beleefde. Het had twaalf delen, één voor elk beeld van de dierenriem. Het Olaf Åsteson-lied, zoals wij dat nu kennen, is nog maar een deel van het oorspronkelijke lied. Het beschrijft de inwijdingsweg die Olaf tussen Kerst en Driekoningen tijdens een mysterieslaap doormaakt. Het lied bevat alle elementen van de noordelijke kosmische inwijdingsweg, maar in een latere

tijd, waardoor de beelden vermengd zijn met christelijke elementen.

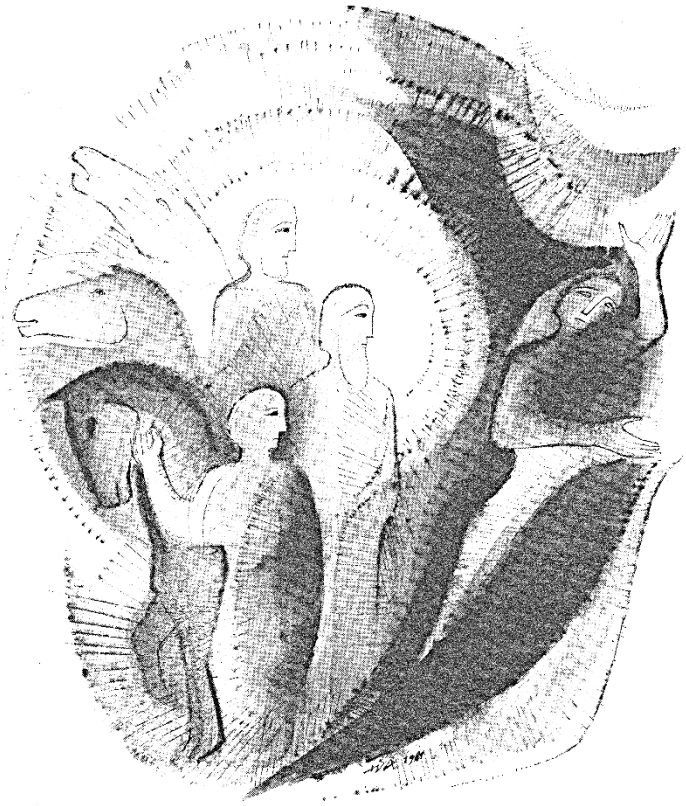

'Oude mannen en jonge, aandachtig luisterde elk.'

EEN SCHOUDER DIE ONS STEUNT…

Die schouder móet wel van een engel zijn. 'Gewoon' weer neergedaald. We rekenden er zelfs op. Vooral in deze moeilijke tijd. Wat zullen onze engelen het druk gehad hebben… Er is zóveel gebeurd en alles is zo anders dan anders.

In mijn jeugd werd bij ons thuis vóór het slapen gaan een nachtwensje uitgesproken. Opdat 'engelen ons zouden begeleiden'. Inderdaad… door de nacht heen. En het waren er een heleboel. U kunt het zich vast nog herinneren. Dat sprak zó tot de verbeelding.

Waar kwamen die engeltjes allemaal vandaan?... Twee aan mijn linkerzij, twee aan mijn rechterzij, Twee die me wekken, twee die me dekken, Twee die me wijzen naar 's-hemels paradijzen. Ik weet nog hoe geweldig ik het vond. En hoe ik mijn best deed om ze in het echt te zien. Hoe kinderlijk ook, de gedachte maakte me rustig en in een mum van tijd viel ik in slaap.

Wat een weelde om zo te mogen opgroeien, in vertrouwen op een hemelschare engeltjes. Bewust probeer ik in deze zorgelijke tijd dat beeld van vroeger weer op te roepen.

Oh, we waren geenszins zonder zorgen. Zo vlak na de oorlog beleefden we de periode van de wederopbouw, maar wat verlangden we naar betere tijden.
U en ik, wij allemaal hebben in meer of mindere mate die 'betere' tijden gekend en ook ons voordeel ermee gedaan, maar ook zeker tegenslagen.

En dit laatste beeld van diepe emoties zien we terug in de Kersttijd. Uitvergroot. Als beeld van hoop en vrees met Maria en Jozef en hun Kind. In een kribbe. In een stal.
Krachtige beelden stralen zij uit. Van een perspectief naar een betere toekomst, die ons 'is aangezeid'. Ondanks de ernst van deze tijd.

Zij zijn de Schouder, die ons steunt. Door de geboorte van het Kerstkind, dat troost, kracht en liefde brengt. Altijd.
Een groter Kerstgeschenk in deze verwarrende tijd kunnen we ons niet wensen.

Yvonne van de Staaij

SCHIPPER MAG IK OVERVAREN?

Mevrouw zit elke dag op de grote stoel bij de kapel op de tweede verdieping. Zij is veelal verzonken in haar gedachten en overdenkt in stilte haar leven. Zij zit daar goed en reageert soms heel adequaat als er op de gang iets gebeurt. Om dan weer terug te keren naar haar eigen wereld.
Ik kom uit de kapel en mevrouw zegt: "Luister eens, ik wil nog een keer naar Volendam varen."
Ik zeg: "Ach, Volendam, hebt u daar gewoond?"
Mevrouw antwoordt niet en vervolgt: "Maar het is duur om naar Volendam te varen."
Ik antwoord: "Als u naar Volendam wilt varen, is daar echt wel geld voor."
Bij mij gaat een klein belletje rinkelen. Zou mevrouw in stilte de grote overtocht voorbereiden? Ze overleed drie weken later.

Mijn vader woonde in een verzorgingstehuis. De krachten namen langzaam af, maar hij kon zich overgeven aan de situatie en was niet bang voor de dood.
Op maandagavond zei hij: "Ik ga vanavond vroeg naar bed, want ik moet morgen de graven schoonmaken."

Op dinsdagavond: "Ik ga vanavond vroeg naar bed, want ik moet morgen de appels plukken." Welke oogst wilde hij binnenhalen?

Woensdagmorgen kreeg hij hoge, hoge koorts. Op donderdagavond overleed hij en werd een paar dagen later naar het graf gedragen, dat hij schoon wilde maken.

Sommige bewoners leven langere tijd tussen wal en schip. Zo beleef ik dat tenminste. Zij willen wel naar de activiteiten in de grote zaal en er is altijd wel iemand, die hen brengt.
Maar eenmaal in de zaal aangekomen, vinden ze het toch prettiger om niet in de kring maar vanaf de zijlijn toe te kijken. Of ze willen na 10 minuten graag weer terug naar de eigen kamer. Later in gesprek met de bewoner kunnen we het samen benoemen: u leeft een beetje tussen wal en schip, tussen hemel en aarde.

Mevrouw is in de laatste levensfase en vraagt: "Waar ben ik nu?"
"U ligt in uw bed."
En dan vervolgt zij op een bewolkte en druilerige septemberdag: "Het is zo licht, kun je het zonnescherm naar beneden doen?"

Ik doe de gordijnen een beetje dicht. Maar we spreken ook met weinig woorden over het grote Licht dat dichter en dichter bij komt.

We kennen de uitspraken van de mens die op weg is naar de poort, op weg naar de haven.
"Wie zit daar achter mij?"

"Geef mij de schoenen eens aan!"
We nemen waar en luisteren. We proberen te ontdekken wat er tussen de zinnen door klinkt, wat er achter de woorden ligt. Zo proberen we met elkaar als familie, medewerkers en vrijwilligers de bewoner met onze aandacht en zorg te omhullen. We proberen zo goed als het gaat het bootje te verzorgen.
Dan kan als de tijd gekomen is de tocht naar Volendam, de grote overtocht, beginnen.

Gerjan Wijers
priester in De Christengemeenschap

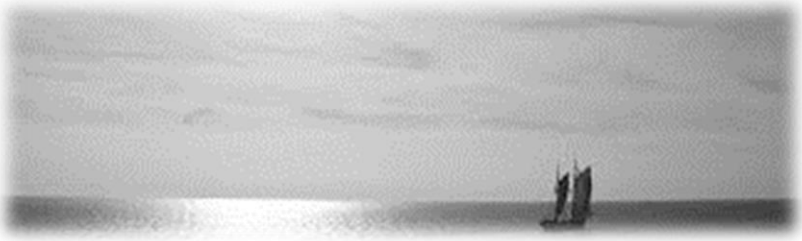

RUSSISCHE LIEDEREN KLINKEN IN ZEIST

Menig bewoner van Valckenbosch kent Brian Lamb die op vrijdagmiddag altijd de euritmie begeleidt op de piano. Zijn pianospel is een wezenlijk onderdeel van onze beleving op deze middagen

Brian die oorspronkelijk uit Engeland, uit de stad Hull komt, voelt zich helemaal thuis op piano en orgel. Bij de euritmie zijn het altijd korte stukjes die hij laat klinken. Bij concerten die hij regelmatig samen met zangeres Daniëla Bloem in Zeist geeft, is het anders. Momenteel verzorgen zij een programma met muziek uit Rusland. Muziek van verschillende Russische componisten die leefden in de 2e helft van de 19e eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw komt tot klinken. Bijvoorbeeld van: Tsjaikovski, Rimski-Korsakov, Arenski, Rachmaninov. Samen met enkele andere mensen mag ik komen luisteren. Veel liedteksten, bijvoorbeeld wiegenliedjes, bewegen zich op de grens van dag en nacht. Hier een stemmingsbeeld:

> *'Het avondrood is uitgedoofd en de donkere gordijnen van de nacht dalen af op aarde. Met de geurende duisternis van de nacht die de slapende aarde bevochtigt, neemt de dag afscheid.'*

Daniëla heeft haar hart verpand aan Russische liederen die zij allemaal in het Russisch zingt. Samen vormen Daniëla en Brian een prachtig duo.

Ollif Smilda, vrijwilliger

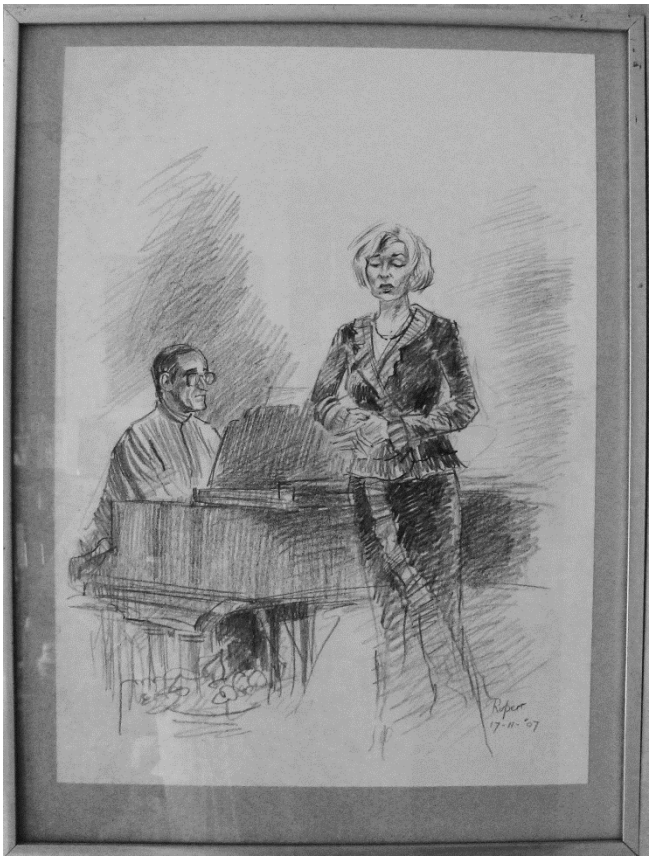

LICHT VAN DE KERSTNACHT

Ingebracht door Jannie Brouwer - Molenaar

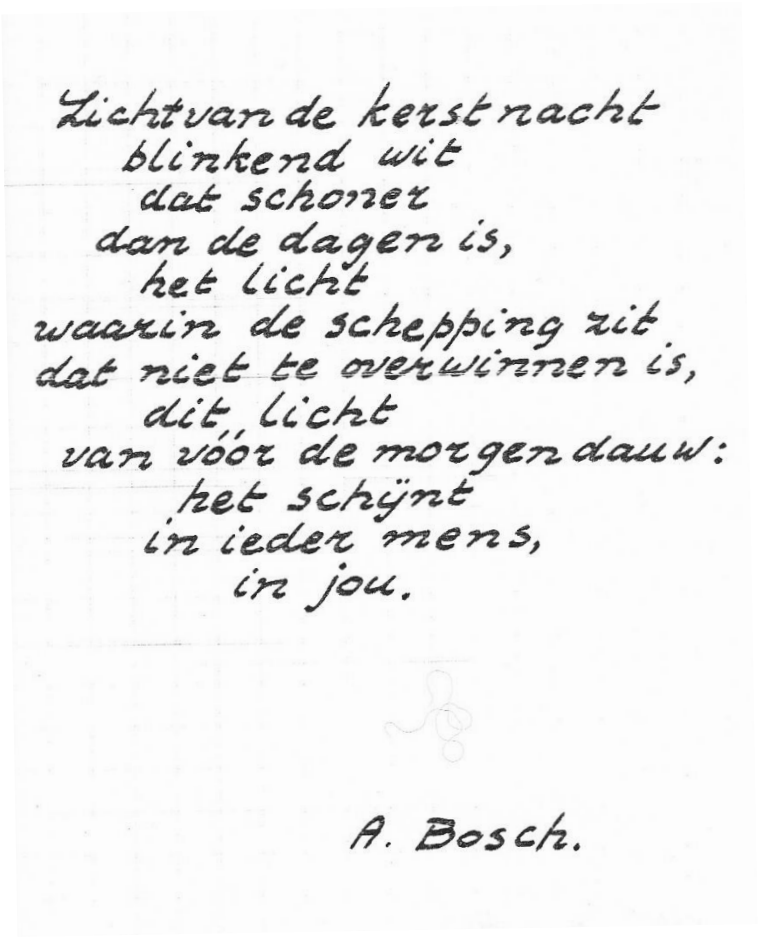

Lichtvan de kerstnacht
blinkend wit
dat schoner
dan de dagen is,
het licht
waarin de schepping zit
dat niet te overwinnen is,
dit licht
van vóór de morgendauw:
het schijnt
in ieder mens,
in jou.

A. Bosch.

OUD-IERSE KERSTWENS

Niet dat je van ieder leed verschoond zult blijven,
noch dat je toekomstige weg steeds rozen zal dragen,
er geen bittere tranen over je wangen glijden
en je nooit verdriet zult hebben –
nee, dit alles wens ik je niet.

Mijn wens voor jou is eerder deze:
dat je altijd dankbaarheid in je hart zult bewaren
voor de kostbare herinnering aan het goede in je leven;
dat je moedig in je beproeving staat,
wanneer het kruis zwaar op je schouders drukt
en de top die je moet beklimmen, bijna onbereikbaar lijkt,
ja, als zelfs het licht van de hoop dreigt te verdwijnen;

dat elke gave Gods in je zal groeien
en je met de jaren zal helpen
de harten van degenen die je liefhebt, blij te maken;

dat je altijd een vriend zult hebben

die de vriendschap waard is,

die je vertrouwen geeft,

wanneer het je aan licht en kracht ontbreekt;

dat je dankzij hem de stormen doorstaat

en zo de hoogten toch bereikt –

en dat in vreugde en leed de glimlach vol genade

van de mens geworden Godszoon met je zal zijn

en je zo altijd innig met hem verbonden zult zijn,

zoals hij het voor je wenst.

Een kerstroos